

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Reden und Arbeiten der Societas Latina - Cod. Karlsruhe 3420, 1-4

49 Vorträge in wörtlicher, meist eigenhändiger Wiedergabe - Cod.
Karlsruhe 3420,1

Sonntag, Karl Gottlob

[Karlsruhe], 1772-1776

[Kramer, Carl Friedrich]: Oportet quo sunt inhomesta sed quasi pudenda
vitare, d. 5. Augst. 1775

[urn:nbn:de:bsz:31-99825](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-99825)

Ex Linii loco

Oportet quo sunt inhonesta, non quasi illicita,
sed quasi pudenda vitare.

Thema excerptit,

Honestatis studium non tam a lege, quam pudore
duendum.

J. K. Kramer.

Th. C.

v. 5ta Augst.

1775.

#.

2507. I or

DECOROSA.

Exord. In honesti diversa genera sunt & plures gradus;
similiter & honesti.

Thema: Honestatis studium non tam a lege, quam
pudore ducendum.

Quocirca duobus modis inhonesta vitari
posse demonstrabo

uno: ut illicita; quod minus honestum, minus
gloriosum.

altero. ut pudenda, quod multo honestius est, &
gloriosius.

Ad I. m. P.

1. Hic explicandum, quorsum hoc omnino valet
dictum; ut illicita tantum vitare mala.

2. Quare minus in ea honestatis sit, demonstrabitur.

Tales vero sunt rationes

a. licent nonnulla. nec decent

b. Possunt & mali homines legibus cohiberi

c. Qui legem unice respicit, pravitatem ipsius
rei parum abhorret.

Ad II. m. P.

i. Ejus pudoris natura finienda.

2. Cui pudore omittere mala, laudabilius habendum,
planum fiet.

a. Ut enim liberius quisq. facit bona, hoc melius

b. Primum semper res bona sit judicandum, dein
an lex sit bona.

c. Ut fuerint licita, tamen fugere mala, comen-
datioris animi indicium est.

~

457.

DIRECTOR EXCELLENTISSIME, Sociales Spectatissimi.

Inhonestam, quae id omnino ducendum sit, quod
contra legem seu divinam seu humanam, suscipitur,
& sint complura ad diffimillima actionum genera,
aut proscripta aut vetita lege, quibus singulis
omittendis vel perficiendis quis peccare potest: liqui-
do arbitror apparere, Auditores, diversissimis etiam
modis inhonestatem turpitudinemque admitti & con-
trahi posse. Primum hoc igitur discrimen ab ipsius
actionis, quam non suscipi aut omitti oportuit,
qualitate resultat. Ne si inhonestarum actionum
genera inde constituenda sunt, poterit generalis eorum
distributio fieri, ex descriptione officiorum, quae tali
adventur. Nimirum in omni actu illicito & pravo,
inest iniquissimam officii violatio. Prout jam in
universum quorunque officia aut Dei cultum con-
cernant, aut ad hominum utilitatem spectant
sive nostram, sive aliorum: ita triplex poni debet
inhonesti differentia, ut, qui honestatem laeserit,
vel eorum, quae numeni debentur, negligens sit,
vel suis aliorumque hominum commodis non inpr-
viat. Neque vero solum cadit in considerationem

factum ipsum, in quodlibet aliquid largitudinis.
 Sed ex constitutione animi etiam, in tale factum
 proprias, alia occurrunt differentia. Diversis enim
 causis in mala impelli solent mortales, nec mi-
 nor est varietas facientium mala, quam factorum.
 Hinc gradus inhonestatis possunt dari. Quanto
 enim rariusq; animus, dum in mala ruit, corrup-
 tius est, & in pravo obstinatio, tanto erit
 major inhonestatis illi proposita noxa. Caret
 honestorum ratio. Quamquam enim honestatis ratio
 aliqua multis inesse videatur, tamen si auri
 ratio rem exigimus, multum interest, quibus
 quisq; rebus moveatur, ut honestati studeat.
 Egregie huius concenit Ciceroni dictum: Oportet
 quae sunt inhonesta, non quasi illicita, sed
 quasi pudenda vitare. Cuius dicti senten-
 tiam, benigne Vobis audientibus, exponere iam
 institui, ut vires meae halerint, demonstratu-
 rus: Honestatis studium non tam a
 lege, quam pudore ducendum.

Quocirca ostendam, duobus modis inhonesta vitari posse: uno, ut illicita; quod minus honestum, minus gloriosum: altero, ut pudenda; quod multo honestius est & gloriosius.

In prima vero parte Orationis, duo contrarij vides, primum, ut explicem, quorsum hoc omnino valeat dictum, ut illicita tantum vitare mala, Dein, quare minus in ea honestatis sit demonstrandum.

Laiungis vero malum vitare tanquam illicitum vitaverit, manifestum est, non sequi eum, nisi legem; neque alia re ad obsequendum legi impelli, quam paenarum, quas illa proponit, timore. Haec sane recta quidem, quippe ex lege, sed recte faciendi animus deest, quoniam si lex non tanta saepe rogeret, aut contraria permitteret, in quoque mala idem promptus esset futurus. Patet igitur, ut illicita duntaxat vitare mala, idem fere esse, ac contra voluntatem & gravate, iubente lege, & ex necessitate paenarum, quo Deus facienti irrogatur, rebus bonis studere. duo fit dein, ut, quoties impune pravitatem se admissurum sperare

potest, ut poena lege statuta non terret amplius
vitiisissima quoque sibi permittat, melius, solutus
animo suo & ingenio corrupto libere indulgeat.

Eo quis vero non intelligit, utcumque honeste
aliquis eo modo fecisse videatur, plurimum
honestatis laudem iminui. Ad quo clarius patet
tribus potissimum utar argumentis. In quo-
rum numero primum illud est, quod licent
nonnulla nec decet. Videtur quippe hoc esse
libertatis humanae indoles, ut infiniti fere modi,
quibus recte illa vel seius uti possumus, certis ac
propriis legibus describi & comprehendere nequeant.
Atque id valet potissimum de iis legibus, quae
humano ingenio inventae sunt, quoque imprimis
civilem constitutionem afferentes, injurias modo
graviores, & quidquid publicam tranquillitatem
salutemque civium perturbat, avertere & propul-
sare solentur. Perque interim male tractari
perire, unde, quamvis civitati ac Republica
nullam nascatur periculum, maximum tamen
singulis damnum provenit. Ad id genus maxi-

ma eorum pars referenda, quibus unusquisque propria
 salus continetur. Quae quoniam tam cara civis
 esse putatur, ut imperio legum, vique poenarum
 nihil opus sit, libera plerumque nobis permissa
 sunt. Neque vero civis, quos lex non vitat
 magis deare existimandum est, quod in se habet
 turpitudinem. Cuiusmodi illa fere sunt alimen-
 ta corpori negare, aut, unde probeantur, non
 quorere, etiam si lex non cogat dare. Porro,
 mentem exarsque facultates negligere, tempus otio
 terere, inutilibus, audacis ac frivolis rebus om-
 ne vitae spatium transigere, bona effundere, in-
 temperantia sanitatem corrumpere, vitae quibus
 tenet modis tuendo vitam abjicere, pravum con-
 suetum peccatorum hominum consuetudinem
 non fugere, & similia. Quae quidem omnia
 sunt nocentissima, nec sine summo dedecore ac
 probro ab ullo possunt fieri, licet civili lege
 nulla poena statueretur, neque ullo quam
 natura imperio diversorum imposita sit neces-
 sitas. Ad hoc evidens est, qui solem legem respicit,
 & quid illius rigore exemptum, si a natura reus
 sit, infinita contra fas deusque admissurum.

etc possunt & mali hominis legibus cohiberi quae
 secunda a me ponitur ratio cur parum honestatis
 in eo inesse putem, quam quis mala tantum ut
 illicita fugit. spectant enim eo leges de quibus
 nunc mihi fermo est, e civili constitutione ortae
 vel maxime ad externam praevitalem cohibendam
 pariter eo usq; boni maliq; subjuvantur ut
 parere necesse sit. Quocirca ea solo obsequio
 legum non laute qui boni vel mali fuerint,
 dignoeris; quippe utriusq; pari obsequendi ne-
 cessitate imposita. Atque etiam malorum homi-
 num causa iam maxime leges institutas re-
 viderim, quibus tali vinculo & severitate & ne-
 tu opus est, ut ad ea facienda impellantur,
 quo sponte sua facturi non fuissent. Haec
 expeditissimum est, aliunde quam ex eo, quo
 necessitate fit, atq; poenarum combinatione lau-
 dem constare debere.

His tertiam rationem adjungo, quod qui legem
 naive respicit, praevitatem ipsius mali parum
 abhorret. Unus quisq; enim intelligit, in mala
 prodivem esse, qui nisi lex obstat, parit
 mala. Sola igitur lex etiamq; severitas prava

cupiditates cohibet. Tollat aliquis imperium illud,
 aliqui sal grave diversa corruptentibus, tunc
 liberrimo cursu in quoque flagitia & scelera
 ruent. Quodsi igitur in tali obsequio legum
 honestas aliqua reperitur, ea fere tota legis
 dicenda erit, nec illorum qui obsequuntur,
 ut quorum voluntas uti a re bona, ita a
 bona legis procepto semper alienissima est.

Alterum jam sequitur, quod supra posui,
 ut demonstrarem, multo honestius & gloriosius
 scire, qui mala ut pudenda fugiat. Eius
 vero pudoris natura primo finienda. Talem
 vero esse arbitror, quo animus recti bonique
 notitias imbutus, principis veris subnixus,
 ex se ipso, quid fieri conveniat, factu quid
 turpe sit, colligit; constante & immota volunta-
 te res bonas amore prosequitur, contrarias odio
 habet & aspernatur; non expectato alieno impe-
 rio, sed sponte in laudabilia incumbit, vitupe-
 randa abhorret, ac vel nemini coercente vel
 exprobrante, quodvis sedens flagitiumque fugit,
 & utroqueque morum integritatem, vitio honestas-
 sem & ipsius naturae dignitatem religiosissime
 colit servatque. Duo intellecto planum fiet.

multo laudabilius esse habendum, pudore omit-
tere mala. Ut enim liberius quidq; facit bona,
hoc melius. Duplex quippe est bonitas, altera
actionis, altera agentis. Ad potest actio bona
esse, quanquam bonus non sit, qui facit.
Ipsius vero hominis bonitas non tam ex
his quo facit, sed ex facientis animo esti-
mabitur. Quodsi omnino bonus dicendus non
est homo, nisi veritati studuerit, omnis
autem virtus in eo posita est, ut ex se ipso
moveatur, ad faciendum, quod rectum ratio
et convenienter iudicaverit: necesse est intelligi
nihil a virtute & bonitate alienius esse, quam
ex necessitate et imperio, velut in arbitrio
fieri bona. Quare multo maiorem laudem
merebitur, qui motu suo & proprio valens se
prospiciet, qualem volunt esse leges, nec si
diversa a lege, liceat facere, faciendi animum
habuerit.

Porro primum semper, res bona sit, iudican-
dum est, deinde an lex sit bona. Bonarum
legum in universum ea ratio est, ut e rei

subdito qualitate, prout nempe, quod pro:
 ceptum est lege, vel prohibitum, aut conve:
 nit homini; aut nocet, pretium omne statu:
 endum fit. Videlicet prudens legum labor
 & providus & bonus, non sub legem vocat,
 nisi quo ex utilitate publica & singulorum
 dissoni necesse est. Quodis igitur actio
 aliqua legi subijcitur si sapienter lata
 est vel ex hoc intelligendum, conduciere fit,
 & si ferus fiat, malum inde proventurum.
 Ex quo facile quisque potest perspiciere, quam
 legis ferendo causa unice fit ipsius rei
 salubritas, rectissime eum facere, qui priusquam
 se lege querat, de rei ipsius qualitate dissi:
 at. Neque vero idcirco faciet bonum, quia lex
 cogit, sed potius quia in se tale est, ut non
 deus facere expediat.

Utque fuerint iusta, tamen fugere mala
 emendationis animi indicium est. Namque
 constat inter omnes, emendatus eo homine
 nihil cogitari posse, qui data etiam male
 faciendi facultate, non facit nisi bonum.
 Atque id fere solum est ex quo cognosci possit,
 quousque emendandi & perficiendi curam quisque
 habeat. Nempe in hoc solum perfectio

animi vernitur, ut adeo a malo avocetur & abstra-
 hatur, ne sibi indulgeat vel permittat quodpiam
 mali, etiam si nulla vis abstiterit, quo minus
 id peragatur. Quo animo si fuerint homines, aut
 nullis aut certe non tam multis legibus opus
 foret. Nimirum ultro & sponte facientes, quae
 sunt legis, legibus non egent; quoniam ratio
 & natura rectaque mens ipsi inftar legum est.
 Atque multo etiam preclarior institutum foret,
 si incorrupti mores & emendatio animorum, te-
 gum ferendarum necessitatem constringeret.
 Neque enim minus recte agerent homines & li-
 berius, quod quum faciat, qui mala ut
 pudenda fugit, satis de hoc me dixisse
 arbitror, quare laudandi amplior materia ex
 eo probeatur, quum quis pudore ductus, quum
 quum lege coactus in rebus honestis operam
 navaverit. Adeoque verum est dictum illud:
 Oportet, quo sunt inhonesta, non quo-
 si illicita, sed quasi pudenda
 vitare

